

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

สาเหตุหนึ่งของการเสียชีวิตของมนุษย์ คือ ภาวะช็อค เนื่องมาจากการสูญเสียโลหิต (1) ซึ่งมีหน้าที่ในการลำเลียงออกซิเจนเพื่อให้เซลล์อวัยวะต่างๆ ใช้สันดาปอาหารเป็นพลังงาน, ปกป้องและทำลายสิ่งแปลกปลอมที่เข้าสู่ร่างกายและรักษาความสมดุลของน้ำในหลอดเลือดและเนื้อเยื่อ ในด้านการแพทย์และสาธารณสุขแพทย์ได้พยายามช่วยชีวิตผู้ป่วยมานานนับศตวรรษ (2) แม้ว่าปัจจุบันนี้วิทยาศาสตร์สาขาเทคโนโลยีชีวภาพหรือวิศวกรรมพันธุศาสตร์จะเจริญก้าวหน้าไปมากจนสามารถศึกษาถึงระดับยีนได้ แต่ก็ไม่สามารถผลิตของเหลวชนิดใดที่สามารถทดแทนโลหิตได้อย่างสมบูรณ์ (3) ดังนั้น การจัดหาโลหิตจึงจำเป็นต้องจัดหาจากแหล่งธรรมชาติคือ จากร่างกายมนุษย์เท่านั้น

เป็นที่ตกลงกันในระดับสากลว่า โลหิตไม่ใช่สินค้า (3) แต่เป็นบริการทางการแพทย์อย่างหนึ่ง ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่าโลหิตที่รับบริจาคมานั้น มิได้นำมาปรุงแต่งหรือเสริมสร้างขึ้นมา เพียงแต่ทำการตรวจสอบทางห้องปฏิบัติการเพื่อให้ได้คุณภาพตามข้อกำหนดเท่านั้น ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวมุ่งถึงความปลอดภัยของผู้รับโลหิตเป็นสำคัญนั่นเอง ดังนั้น นโยบายและเป้าหมายสูงสุดเกี่ยวกับงานบริการโลหิตของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย คือการสรรหาโลหิตที่ปลอดภัยที่สุด โดยต้องคำนึงถึงคุณภาพของโลหิตและผลิตภัณฑ์โลหิต ความปลอดภัยของผู้รับถ่ายโลหิต (4,5,6,7) ดังนั้นในการจัดการวางแผนนโยบายระดับชาติจึงคำนึงถึง 2 ส่วน (8) คือ

1. ในด้านปริมาณโลหิต (3,9) องค์การอนามัยโลกได้ประมาณการใช้โลหิตของแต่ละประเทศไว้ปีละประมาณ 2 % ของประชากร จากรายงานการใช้โลหิตทั่วประเทศในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ปรากฏว่าการใช้โลหิตในประเทศเพิ่มขึ้นจากปีละประมาณ 530,000 หน่วย ในปีพ.ศ.2524 เป็นปีละประมาณ 1,180,000 หน่วย ในปีพ.ศ.2538 และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ขั้นต่ำที่องค์การอนามัยโลกไว้ประมาณได้ว่า ประเทศไทยมีความต้องการใช้โลหิต 1,180,000 หน่วย แต่ได้รับการบริจาคโลหิตเพียง 1,019,188 หน่วยยังขาดโลหิตอยู่อีก 205,706 หน่วย สภาวะการใช้โลหิตภายในประเทศเป็นไปอย่างประหยัดและถูกจำกัดด้วยปริมาณโลหิตที่จัดหาได้ และเมื่อศึกษาเฉพาะการรับบริจาคโลหิตของศูนย์บริการโลหิต สภากาชาดไทยในปีพ.ศ.2537-2538 พบว่า มีการเบิกโลหิตเพื่อใช้ในการรักษาผู้ป่วยที่มีความต้องการโลหิตมากกว่าจำนวนที่รับบริจาคได้ กล่าวคือความต้องการมีมากกว่าที่จัดหาได้อยู่และมากกว่าจำนวนที่จ่ายไปจริง เมื่อคิดเป็นร้อยละของการได้รับโลหิตคือหาให้ได้ตามที่ขอมาเพียง ร้อยละ 60 เท่านั้น โลหิตที่ได้รับบริจาคไม่สามารถจ่ายให้กับผู้รับได้ทั้งหมดเพราะมีบางส่วนที่ต้องจำหน่ายทิ้ง

จากสาเหตุหมอดอายุ ภาวะบรรจขำรุด และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นโลหิตที่มีการติดเชื้อต่างๆดังกล่าว แล้ว ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการคำนึงถึงคุณภาพของโลหิตที่จะรับอีกด้วย

2. ในด้านคุณภาพ จากการศึกษาผู้ป่วยโดยการให้โลหิตทดแทนสามารถช่วยชีวิตผู้ป่วยไว้ได้ แต่ก็พบว่ามีโรคติดต่อที่สามารถติดต่อได้โดยการถ่ายโลหิต เช่น ซิฟิลิส, ไวรัสตับอักเสบบี, ไวรัสตับอักเสบซี และเอดส์ เป็นต้น การใช้โลหิตจึงมีทั้งคุณประโยชน์และโทษอย่างสูงสุด เพื่อป้องกันการถ่ายทอดโรคดังกล่าว จึงต้องมีการตรวจหาเชื้อในโลหิตที่ได้รับจากการบริจาคโดยการตรวจหาเชื้อเหล่าโรคนี้ ซึ่งทำให้ค่าใช้จ่ายของโลหิต 1 หน่วยมีราคาถึง 440 บาท จากข้อมูลของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ พบว่า โลหิตที่ได้รับบริจาคจากทั่วประเทศร้อยละ 5.4 ต้องทิ้งไปเนื่องจากการติดเชื้อมีทั้งชนิดเป็นโลหิตที่ต้องสูญเสียไปจำนวน 60,621 หน่วยหมายความว่าต้องเสี่ยงประมาณไปในการจัดหา และตรวจคัดกรองต่างๆเป็นเงินถึง 26,673,240 บาทต่อปีโดยเปล่าประโยชน์ โดยพบมีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบีสูงที่สุดถึงร้อยละ 65 ของการติดเชื้อของโลหิตทั้งหมด และแนวโน้มการติดโรคเอดส์ของคนไทยก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน กล่าวคือตรวจพบในกลุ่มที่บริจาคโลหิตมีอัตราติดเชื้อเอดส์ร้อยละ 0.2-1.7 ในปีพ.ศ.2532-2538 ดังนั้นจึงต้องมีการคัดกรองโลหิตที่ได้รับบริจาคเข้มงวดยิ่งขึ้น การใช้โลหิตที่ปลอดภัยจึงมีข้อที่ควรคำนึงถึงคือ“การคัดเลือกผู้บริจาคโลหิต”ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการประกันคุณภาพโลหิต (Quality assurance) และรณรงค์หาผู้บริจาคโลหิตที่ปลอดภัย โดยหลีกเลี่ยงการรับบริจาคโลหิตจากบุคคลที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ เช่น ผู้ติดยาเสพติด, ผู้ต้องขัง, ชายและหญิงที่มีอาชีพขายบริการทางเพศ

พระภิกษุสามเณร เป็นหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว เพราะพระภิกษุเป็นผู้สืบทอดพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากที่สุดในประเทศไทย ศาสนา มีบทบาทสำคัญต่อรากฐานของสังคมและพื้นฐานของมนุษย์ในการศึกษาเล่าเรียน และอบรมจริยธรรมความประพฤติจนกลายเป็นพฤติกรรมของบุคคลและสังคมโดยรวม (11) เป็นแกนนำ และเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรม เป็นศูนย์รวมจิตใจทำให้เกิดความสามัคคี (12) การที่พระภิกษุสามเณรบริจาคโลหิตเป็นผลให้ประชาชนเกิดศรัทธาและต้องการบริจาคด้วยเพื่อสร้างกุศล ด้วยเหตุนี้พระภิกษุจึงควรมีความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิตที่ถูกต้อง ปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่างที่ดีในการบริจาคโลหิตและสามารถให้ความรู้แก่ประชาชนโดยการเทศนาซึ่งนอกจากจะ แนะนำให้ประชาชนประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงามและยังสามารถสอดแทรกความรู้ในการบริจาคโลหิตว่าเป็นการบริจาคทานอย่างหนึ่งด้วย และจากการที่วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนเป็นสมบัติร่วมกันของชุมชน เป็นที่ปรากฏแสดงตัวของชุมชนท้องถิ่นนั้น การจัดให้มีการบริจาคโลหิตโดยมีพระภิกษุเป็นแกนนำและเผยแพร่ไปยังกลุ่มประชาชนที่ใกล้ชิดกับวัดให้มีการบริจาคโลหิตร่วมกันน่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ได้รับโลหิตจากการบริจาคมากขึ้น จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจและต้องการทราบว่า พระภิกษุมีความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการบริจาคโลหิตเป็นอย่างไร เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน ผู้วิจัยจึงแน่ใจข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์

ต่อการวางแผนงาน และใช้เป็นแนวทางในการรณรงค์เพื่อให้ได้โลหิตที่ปลอดภัยจากการบริจาค โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทยและหน่วยงานทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้อง ในอนาคต

คำถามของการวิจัย

1. พระภิกษุจากวัดในศาสนาพุทธ ในกรุงเทพมหานคร มีความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมการบริจาคโลหิตเป็นอย่างไร
2. อัตราการบริจาคโลหิตของพระภิกษุจากวัดในพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร เป็นเท่าไร
3. ปัจจัยส่วนบุคคลของพระภิกษุที่มีผลต่อความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมการบริจาคโลหิตหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

1. เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะคติและพฤติกรรมการบริจาคโลหิตของพระภิกษุจากวัดในพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมการบริจาคโลหิตของพระภิกษุจากวัดในพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาอัตราการบริจาคโลหิตของพระภิกษุจากวัดในพุทธศาสนา ในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของพระภิกษุที่มีผลต่อการบริจาคโลหิต

สมมติฐานในการวิจัย

1. ความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมการบริจาคโลหิตของพระภิกษุจากวัดในพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานครในแต่ละเขตไม่แตกต่างกัน
2. อัตราการบริจาคโลหิตของพระภิกษุจากวัดในกรุงเทพมหานครในแต่ละเขตไม่แตกต่างกัน
3. ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมการบริจาคโลหิตไม่แตกต่างกัน

ผลหรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. สามารถนำข้อมูลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาวางแผนดำเนินงาน กำหนดแนวทางในการจัดหาโลหิตที่เพียงพอและปลอดภัย
2. สามารถนำข้อมูลที่ได้ ไปวิเคราะห์และประเมินผลไปปรับปรุงกลวิธีในการดำเนินงานจัดหาโลหิต ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

คำนิยามเชิงปฏิบัติการ

การบริจาคโลหิต หมายถึง การเอาโลหิตออกจากร่างกายโดยการเจาะออกทางเส้นโลหิตดำ ครั้งหนึ่งๆประมาณ 300-450 มิลลิลิตร หรือประมาณ 6-7 % ของปริมาณโลหิตในร่างกาย เป็นการสละโลหิตให้กับผู้ป่วย โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนในรูปของเงินตรา

อัตราการเคยบริจาคโลหิต หมายถึง อัตราการบริจาคโลหิตของภิกษุ จากวัดในพุทธศาสนา ใน กรุงเทพมหานคร

1. อัตราการเคยบริจาคโลหิตของพระภิกษุ

$$= \frac{\text{จำนวนพระภิกษุจากวัดที่บริจาคโลหิต} \times \text{ค่าคงที่ (100)}}{\text{จำนวนพระภิกษุทั้งหมดจากวัดในปีเดียวกัน}}$$

2. อัตราการเคยบริจาคโลหิตของพระภิกษุในแต่ละเขต

$$= \frac{\text{จำนวนพระภิกษุจากวัดที่บริจาคโลหิตในแต่ละเขต} \times \text{ค่าคงที่ (100)}}{\text{จำนวนภิกษุทั้งหมดจากวัดของเขตเดียวกันในปีเดียวกัน}}$$

ความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิต หมายถึง ความรู้พื้นฐานที่พระภิกษุได้รับจากการศึกษาค้นคว้า สังเกต ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิตในเรื่อง ปริมาณโลหิตที่บริจาค การเว้นช่วงเวลาในการบริจาค คุณสมบัติทั่วไปของผู้บริจาคโลหิต ข้อห้ามในการบริจาคโลหิต

ทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคโลหิต หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็นของพระภิกษุเกี่ยวกับการบริจาคโลหิต ซึ่งแสดงออกมาในลักษณะที่เห็นด้วย, ไม่เห็นด้วย หรือไม่แน่ใจ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิต

พฤติกรรมเกี่ยวกับการบริจาคโลหิต หมายถึง การกระทำที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจที่จะบริจาคโลหิต หรือไม่บริจาคโลหิตของพระภิกษุ จากวัดในพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร

พระภิกษุ หมายถึง ชายที่มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ได้รับการบรรพชาอุปสมบทตามพระวินัยของพุทธศาสนา

นิกาย (13) เป็นแบบอย่างของการปฏิบัติของพระภิกษุในพุทธศาสนา เกิดขึ้นหลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพาน มีความแตกต่างกันที่ข้อวินัย มี 2 นิกาย คือ เถรวาทและมหายาน โดยยังแบ่งเป็นนิกายย่อยอีก ซึ่งนิกายที่มีในประเทศไทยประกอบด้วย เถรวาทแบ่งเป็นมหานิกายและนิกายธรรมยุต, มหายานแบ่งเป็น จันนิกายและอนันนิกาย

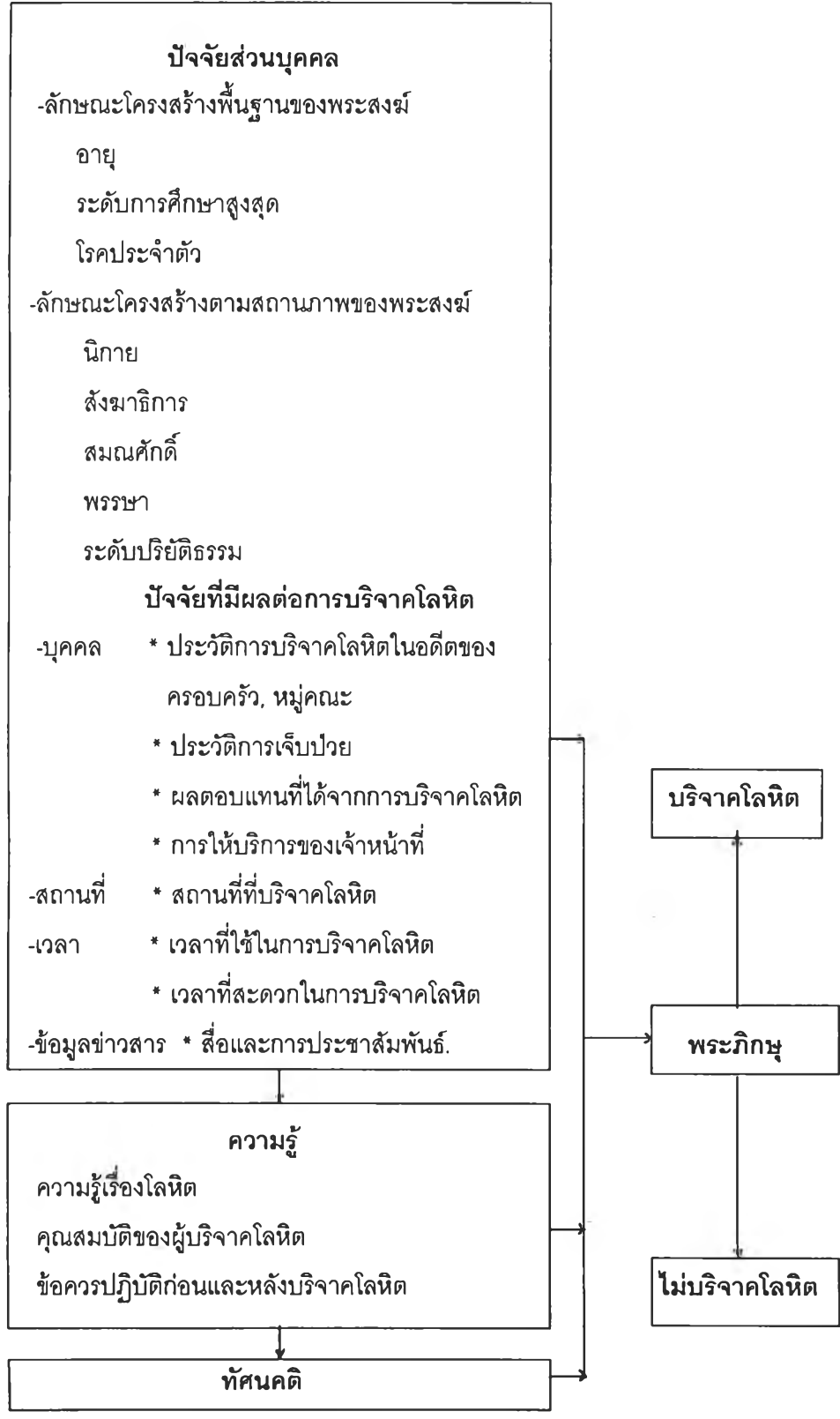
พระสังฆาธิการ (14) หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์

สมณศักดิ์ (15,16) คือ ฐานันดรศักดิ์ที่พระมหากษัตริย์ทรงมีพระกรุณาโปรดเกล้าตั้งถวายเฉพาะแต่พระภิกษุผู้มีความประพฤติดี ปฏิบัติชอบ

พรรษา หมายถึง ระยะเวลาการบวชเป็นพระภิกษุที่นับช่วงการบวชในระหว่างเข้าพรรษาในแต่ละปีต่อเนื่องกัน

ระดับปริยัติธรรม เป็นการศึกษาวិชาการทางพระพุทธศาสนามีทั้งการศึกษาเกี่ยวกับแผนกธรรมและแผนกบาลี

**แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย
กรอบแนวคิดในการวิจัย**

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามต้องเป็นพระภิกษุจากวัดในพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร

ปัญหาทางจริยธรรม

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงพรรณนา ไม่ได้ใช้วิธีการหรือทดลองใดๆแก่กลุ่มที่จะศึกษา และการได้มาของข้อมูลเป็นการที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้กรอกข้อมูลเอง ไม่ได้มีการสัมภาษณ์ และข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับ จึงคาดว่าจะไม่มีปัญหาทางด้านจริยธรรม

ข้อจำกัดในการวิจัย

เนื่องจากการที่กลุ่มประชากรที่จะศึกษาเป็นกลุ่มของพระภิกษุซึ่งเป็นสมณเพศ การเข้าไปเพื่อติดต่อประสานงานหรือเก็บข้อมูลจะต้องเข้าไปในช่วงเวลาที่เหมาะสมกล่าวคือ ต้องใช้เวลาในช่วงกลางวันที่ไม่เข้าไปรบกวนการปฏิบัติกิจของพระภิกษุ ได้แก่ เวลารับภัตตาหาร เวลาทำวัตรสวดมนต์ เวลาศึกษาพระธรรมวินัย ประสานงานโดยการสอบถามในแต่ละวัดก่อนเข้าดำเนินการ